

BÜYÜK KAYBIMIZ
Doç. Dr. EROL ATALAY
13 Kasım 1935 - 6 Eylül 1988

ÖMER ÖZYİĞİT

Arkeoloji bilim dünyası, 1988 yılının eylül ayında büyük bir kayıp verdi. Heykel sanatı, Ephesos ve mağaralar üzerine çalışmaları ile tanınan Doç. Dr. Erol Atalay, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak Bonn'da yaşama gözlerini zamansız kapadı. Bu olayı tüm arkeoloji dünyası büyük bir üzüntüyle yaşadı¹. İzmir'de Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümünde uzun yıllardan beri ders veren Erol Atalay, öğrencilerini çeşitli alanlarda teşvik eden ve onlara yol gösteren bir hocaydı. Onun aramızdan ayrılmasına kimse inanamadı; çünkü kendisi hepimizden daha sağlıklı, hareketli ve atletik bir yapıya sahipti; bu nedenle de dağcılık sporuyla uğraşıyordu. Dağcılık yeteneği de mağara arkeolojisi ile ilgilenmesine neden olmuştu. Yaptığı dağ ve mağara gezilerine öğrencilerinin de katılmasından büyük mutluluk duyardı. Batı Anadolu'da Ephesos, Kemalpaşa, İzmir, Aydın ve Manisa çevresinde antik dönemde kullanılmış çok sayıda mağara, onun tarafından ilk kez keşfedilerek bilim dünyasına tanıtıldı. Bunların genellikle dini amaçlarla kullanıldığını ortaya koyan Erol Atalay, "İzmirli'nin İni" diye anılan Kemalpaşa yakınındaki mağaranın yöredeki en eski antik buluntu veren mağara olduğunu göstermiştir². Bu mağarada Geç Geometrik döneme ait malzeme ele geçmiştir. Bu tür uğraşları, antik çağda etkinlik göstermiş olan bir takım mermer ocakları-

¹ Erol Atalay, son günlerini ülkesinde geçirmek istemiş, bunun için İzmir'e dönüş biletini almış, ne yazık ki ömrü buna yetmemiştir. Cenazesi kaldırılmadan ağabeyinin öldüğünü öğrenen erkek kardeşinin kalp krizinden vefat etmesi, Atalay'lar için ayrı bir darbe olmuştur. Vefatından 20 gün sonra dünyaya gelen ikinci kızı Lâdin'i göremeyişi ise bu trajedinin başka bir yüzüdür.

² *Araştırma Sonuçları Toplantısı* IV, 1986, 249-250.

nı³ ve ulaşılmayan yerlerdeki kaya kabartmalarını⁴ da keşfetmesine yol açmıştı. Öte yandan kayak sporu ile de uğraşmaktan zevk alırdı. Son olarak 1985 yılının şubat ayında Fransa'da katıldığı bir kayak yarışmasında birinci olmuştu. Erol Atalay sanatçı bir ruha da sahipti. Piyano, org, akordeon, mızık ve bateri, çaldığı müzik aletleri arasındaydı.

Doç. Dr. Erol Atalay, 1935 yılında Çorum'un Figani köyünde doğdu. İlkokulu Çorum'un Elvan Çelebi köyünde, ortaokulu Manisa'da liseyi ise 1956 yılında Çorum'da bitirdi. Kısa bir aradan sonra girmiş olduğu Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin Klasik Arkeoloji Bölümünden 1963 yılında mezun oldu. Askerlik görevinden sonra, 1966'da Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı Efes Müzesine asistan olarak atandı. 1967 yılında Xanthos ve Letoon'daki Fransız kazılarında, 1968-1970 yıllarında ise Ephesos'taki Avusturya kazılarında Bakanlık Temsilcisi olarak görev aldı. 1970 yılında Türk Hükümetinin bursuyla 11 ay için Almanya'ya giden Erol Atalay, Bonn Üniversitesinin açmış olduğu Alman dili kurslarını başarıyla tamamladı. 1972 yılında Avusturya Bilim ve Araştırmalar Bakanlığı'nın bursunu alan Atalay, Viyana Üniversitesi Felsefe Fakültesi'nin Klasik Arkeoloji Bölümüne girdi. Burada M. S. 2. yüzyılda Ephesos'ta yapılmış olan giyimli kadın heykelleri üzerine doktora çalışması hazırlayarak 1977 yılında doktor ünvanı aldı. Aynı yıl yurda dönerek Efes Müzesi müdür yardımcılığına atandı. 1978'de Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Klasik Arkeoloji Bölümüne asistan doktor olarak atanan Erol Atalay, 1980 yılına kadar bu görevinde kaldı. 1980'de ise Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'nin Klasik Arkeoloji Bölümüne asistan oldu. Sonra adı "Edebiyat Fakültesi" olarak değişen bu fakültede yaşamının sonuna kadar görev aldı. 1981 yılında Avusturya Bilim ve Araştırmalar Bakanlığının bursuyla 6 ay Viyana'da kalarak Arkeoloji Enstitüsünde araştırmalar yaptı. 1982'de yardımcı doçent, bir yıl sonra 1983 yılının nisan ayında da doçent ünvanını aldı. Doçentlik çalışması da doktorası gibi Ephesos ile ilgilidir. Erol Atalay'ın çalışması, asıl uzmanlık alanı olan mezar stelleri üzerine idi. Ephesos'ta Hellenistik

³ Bunlardan Ephesos yakınlarındaki Kuşini mermer ocağı yayınlanmıştır: *Türk Arkeoloji Dergisi* XXIII-1, 1976, 13 vd; *ÖJh* 51, 1976-1977, 59-60; *Araştırma Sonuçları Toplantısı* I, 1983, 105-106, 254; *Lebendige Altertumswissenschaft, Festschrift von H. Velters 1985*, 311-314, Lev. XXXVIII-XXXIX.

⁴ Hellenistik döneme ait Çorum yöresindeki kaya kabartması için: *Eski Eserler ve Müzeler Bülteni*, 8, 1986, 19-26.

dönem mezarlığının yerini saptayan Atalay, burada ele geçen mezar stellerini sınıflayarak üretildikleri atölyeleri de belirledi⁵.

1984-1985 yıllarında Fransız Hükümetinin bursuyla Paris'te bir yıl kalan Erol Atalay, burada yine heykel sanatı üzerindeki araştırmalarını sürdürmüştür. Paris'ten döndükten sonra 1985 yılının temmuz ayında ilk kez kendi adına Notion antik kentinde kazılara başlamıştır. Böylece Fransız arkeoloğu Charles Picard'dan bu yana 60 yılı aşkın bir süre sonra Notion'da kazılar yeniden ele alınmış oldu; ancak Erol Atalay, bu antik kentte 1985, 1986 ve 1987 yıllarında üç mevsim çalışabilmiştir⁶. Notion kazılarının yanı sıra uzun yıllardan beri üyesi bulunduğu Ephesos'taki Avusturya kazılarına da katılmıştır. İlk kez Bakanlık Temsilcisi olarak katıldığı Ephesos'taki kazıların sonradan doğal üyesi durumuna gelmiştir. Gerek bu kazılara, gerekse Ephesos müze ve örenlerine katkısı büyüktür. Ephesos'ta tiyatro kazılarında, özellikle Yamaç Ev'lerin ortaya çıkarılışında emeği çoktur. Zamansız ölümü ise Ephesos ve Notion kazıları için büyük şanssızlıktır.

Erol Atalay'ın bilimsel çalışmalarının büyük bir bölümü, Ephesos üzerinedir. Bu çalışmalara Ephesos'un örenleri ve Efes Müzesi üzerine rehber kitaplar yazarak başlamıştır. Daha sonraları Ephesos'ta bulunan heykeltraşlık yapıtları üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmıştır⁷. Heykel sanatı üzerine yapmış olduğu çalışmaların büyük bir bölümünü mezar stelleri oluşturmuştur. Ephesos'ta bulunmuş olan Hellenistik döneme ait mezar stelleri üzerine büyük bir çalışma yapmış olan Erol Atalay, Notion kazılarında da çok sayıda mezar steli bularak bunların bir bölümünü yayınlamıştır. Ayrıca Phokaia, Smyrna, Kemalpaşa ve Kolophon'da ele geçen mezar stelleri üzerinde de çalışmaları olmuştur.

Yurt içinde ve dışında çalışmaları ile ilgili çok sayıda konferanslar da vermiş olan Erol Atalay'ın aramızdan erken ayrılışı, Arkeoloji dünyası için büyük bir kayıptır. İyimser ve uyumlu kişiliği ile herkes tarafından sevilen sayılan Erol Atalay, onu tanıyanlar tarafından unutulmayacaktır.

⁵ Bu çalışma "Efes Harabeleri ve Dostları Derneği" tarafından bastırılmıştır: *Hellenistik Çağ'da Ephesos Mezar Stelleri Atölyeleri*, İstanbul 1988.

⁶ *Kazı Sonuçları Toplantısı VIII*, 2, 1986, 69-92; *Kazı Sonuçları Toplantısı IX*, 2, 1987, 147-163.

⁷ Ephesos'ta ele geçen M.S. 2. yüzyıla ait giyimli kadın heykelleriyle ilgili doktora tezi Viyana Üniversitesinde basılmak üzeredir: E. Atalay, *Weibliche Gewandstatuen im zweiten Jahrhundert nach Christus aus ephesischen Werkstätten*, Wien 1977.

KİTAP VE MAKALELER

Kısaltmalar:

- AA : Archäologischer Anzeiger
 ASD : Arkeoloji ve Sanat Dergisi - İstanbul
 AST : Araştırma Sonuçları Toplantısı (Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayını - Ankara)
 ASTD : Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi (Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını - İzmir)
 BBB : Bilim Birlik Başarı - İzmir
 KST : Kazı Sonuçları Toplantısı (Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayını - Ankara)
 ÖJh : Jahreshefte des österreichischen archäologischen Institut in Wien
 RA : Revue Archéologique
 TAD : Türk Arkeoloji Dergisi

1968

- 1 - *Efes Müzesi Rehberi*, İzmir 1968 (S. Türkoğlu ile birlikte).
 2 - *Das Museum von Ephesos*, İzmir 1968.

1970

- 3 - "Efes'te Bulunan Hellenistik Portre (Önrapor)", *TAD XIX*, 1970 (1972), 213-215 (S. Türkoğlu ile birlikte).

1971

- 4 - *Efes, Tarih-Arkeoloji*, 1971, 2. Baskı 1978 (S. Türkoğlu ile birlikte).

1972

- 5 - *Das Museum von Ephesus*, İzmir 1972 (S. Türkoğlu ile birlikte).
 6 - "Die Restaurierungsarbeiten am grossen Theater von Ephesos und die dabei gemachten Funde - Efes'te Büyük Tiyatro'nun Restorasyonu İçin Yapılan Kazılar ve Bu Kazılardan Elde Edilen Buluntular", *Efes Harabeleri ve Müzesi Yıllığı*, 1972, 46-55.

1973

- 7 - "Ein späthellenistisches Grabrelief aus Ephesos", *AA*, 1973, 231-243.

1975

- 8 - "Ein frühhellenischer Porträtkopf des Lysimachos aus Ephesos", *ÖJh* 50, 1972-1975, 123-150 (S. Türkoğlu ile birlikte).

1976

9 – “Kuşini Mermer Ocağı Hakkında Önrapor”, *TAD XXIII-1*, 1976, 13-15.

1977

10 – “Antiker Marmorsteinbruch bei Ephesos”, *ÖJh* 51, 1976-1977, 59-60.

1978

11 – “Artemision’da Bulunan Arkaik Kadın Başı Parçası - Ein archaisches Frauenkopffragment aus dem Artemision”, *Efes Müzesi Yıllığı* 2, 1973-1978, 29-37.

12 – “Späthellenistische Grabreliefs aus Ephesos”, *Proceeding of the Xth International Congress of Classical Archaeology 1973*, Ankara 1978, 611-616, Lev. 180-182.

1979

13 – “Ein späthellenistisches Grabrelief aus Phokaia”, *AA*, 1979, 58-67 (E. Voutiras ile birlikte).

1980

14 – “Efes’te Bulunan Bir Filozof Lahdi”, *ASD* 8-9, 1980, 11-14.

15 – “Ein sophisten Sarkophag aus Ephesos”, *ÖJh* 52, 1978-1980, 53-64.

16 – “Die Kurudağ - Höhle mit archäologischen Funde”, *ÖJh* 52, 1978-1980, 33-43.

17 – “Neue Funde aus Ephesos”, *ÖJh* 52, 1978-1980, 53-64.

1982

18 – “Ein späthellenistisches Grabrelief aus dem Ephesos Museum in Selçuk”, *ÖJh* 53, 1981-1982, 13-27.

1983

19 – “Ephesos Çevresindeki Mağaraların Arkeoloji ve Sanat Tarihi Açısından Önemi”, *BBB* 38, 1983, 21 vd.

20 – “Eine christliche Kulthöhle in der Nähe von Ephesos”, *ÖJh* 54, 1983, 129-131.

21 – “Kurudağ Mağarası ve Arkeolojik Buluntuları”, *TAD XXVI-2*, 1983, 147-154.

22 – “Efes (Selçuk) Müzesinde Bulunan Karikatür Terracottalar - Karikatür Figurinen im Ephesos Museum (Selçuk)”, *ASTD* 2, 1983, 5-18, Lev. III-XIII.

23 – “Ephesos Yöresindeki Antik Mağaralar”, *AST I*, 1983, 105-108, Lev. 253-258.

1984

24 – “Sütini ve Kemalpaşa Mağaralarında Bulunan Bizans Freskleri”, *AST II*, 1984, 63-69.

25 – “A Funerary Stele From Smyrna”, *Epigraphica Anatolica* 3, 1984, 59-60, Lev. 4a (H. Malay ile birlikte).

1985

26 – “Cemilbey (Çorak) Nahiyesinde Bulunan Bizans-Selçuklu Dönemi Yapıları ve Altın Paraları”, *AST* III, 1985, 63-73.

27 – “Die antiken Marmorsteinbrüche von Kuşini”, *Lebendige Altertumswissenschaft, Festschrift von H. Vetters* 1985, 311-314, Lev. XXXVIII-XXXIX.

28 – “Un Nouveau Monument Votif Hellenistique à Ephèse”, *RA*, 1985, 195-204.

1986

29 – “Doğu Grek Hellenistik Mezar Stellerinde Çocuk ve Hizmetçi Figürleri”, *X. Türk Tarih Kongresi Bildiri Özetleri*, Ankara 1986, 3 (Asıl metin baskıda).

30 – “Çorum Yöresinde Yeni Bulunan Kaya Kabartması”, *Eski Eserler ve Müzeler Bülteni* 8, 1986, 19-26.

31 – “1985 Yılı Notion Kazıları”, *KST* VIII, 2, 1986, 69-92.

32 – “Kernalpaşa Yöresindeki Mağaralar”, *AST* IV, 1986, 249-264.

1987

33 – “Ephesos'ta Mısır Kültü ve Mısır Heykelcikleri”, *I. Anadolu Demir Çağları Sempozyumu*, İzmir 1987, 116-122, Lev. I-II.

34 – “1986 Notion Kazıları”, *KST* IX, 2, 1987, 147-163.

35 – “İzmir ve Aydın Yörelinde Mağara Araştırmaları”, *AST* V, 1987, 297-321.

1988

36 – *Hellenistik Çağ'da Ephesos Mezar Stelleri Atölyeleri*, İstanbul 1988.

37 – “1987 Notion Kazıları”, *Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü - X. Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Bildiri Özetleri*, Ankara 1988, 24.

38 – “İzmir, Manisa ve Aydın Yörelinde Mağara Araştırmaları”, *Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü - X. Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Bildiri Özetleri*, Ankara 1988, 75.

39 – “Hellenistische Grabfunde aus Notion”, *Resümees, XIII. Internationaler Kongress für klassische Archäologie, Berlin 24-30 Juli 1988*, 94.

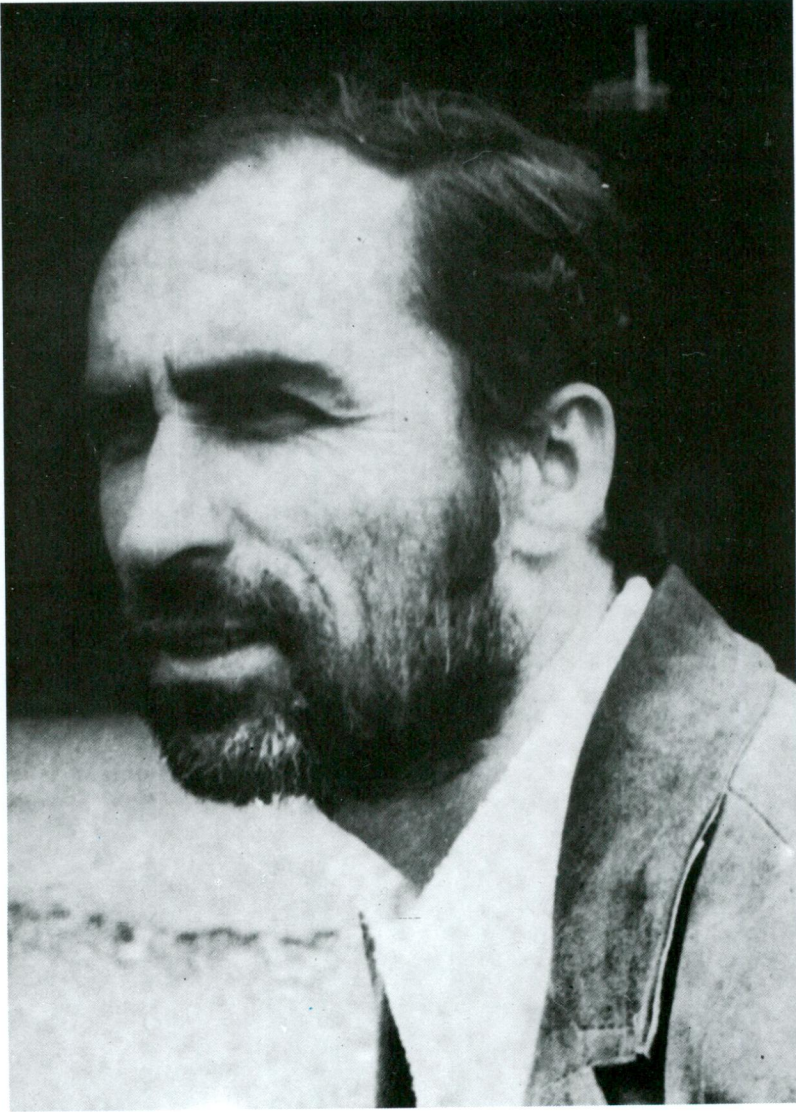
BASKIDA OLAN YAPITLAR

40 – *Weibliche Gewandstatuen im zweiten Jahrhundert nach Christos aus ephesischen Werkstätten*, Doktora Tezi (Viyana Üniversitesinde baskıda).

41 – “Kolophon'da Bulunan Hellenistik Mezar Steli”, *ASTD* V.

42 – “Deux têtes de déesses au Musée d'Izmir”, *Akurgal'a Armağan*.

Ömer Özyiğit

Doç. Dr. Erol Atalay
(1935 - 1988)

